

LENCSES ÁKOS

Thirring Gusztáv és az 1906. évi budapesti népszámlálás* **(150 éve született Thirring Gusztáv)**

2011 decemberében statisztikusok, demográfusok és a természetjárás szerelmesei egyaránt megemlékeztek nagy elődük, Thirring Gusztáv születésének 150. évfordulójáról. Thirring Gusztáv 1861. december 25-én született Sopronban. A Magyar Tudományos Akadémia tagjaként, a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal vezetőjeként, a természetjárás és a honismeret hazai pártfogójaként egyaránt beírta nevét a hazai tudománytörténetbe.

Tanulmányait a soproni evangélikus liceumban, majd 1880 és 1884 között a budapesti tudományegyetem (a mai ELTE) földrajz és természetrajz szakán végezte. Az egyetem után négy évig az Antropológiai Intézetnél, 1888-tól 38 éven keresztül a fővárosi statisztikai hivatalnál dolgozott.

A fővárosi statisztikai hivatal megalakulása

A bécsi udvar sokáig nem engedte magyar statisztikai hivatal felállítását, 1867-ban azonban, a politikai légkör enyhülésével, jó négy évtizeddel a hasonló bécsi intézmény megalapítása után sor került létrehozására. Az országos hatáskörű központi hivatal mellett már 1869-ben megalapítottak egy kisebb, a nagyvárosi viszonyok vizsgálatához jobban igazodó, rugalmasabb intézményt is előbb Pestvárosi Statisztikai Hivatal, a későbbiekben Budapest Székes Főváros Statisztikai Hivatala néven. A hivatal tényleges önállósítására 1873-ban került sor, Pest, Buda és Óbuda egyesítése alkalmával. A fővárosi statisztikai hivatal vezetői posztját Körösy József mellett Jankovics János és az akkor már 60 éves elmúlt Fényes Elek pályázta meg. Utóbbi saját kérelmére végül rapidíjasként segítette a hivatal munkáját. Körösy József 1906-ban bekövetkezett haláláig irányította a hivatal működését.

A fővárosi statisztikai hivatal a Központi Statisztikai Hivatalhoz hasonlóan nehéz időszakot élt át a 19. század utolsó évtizedeiben, az 1910-es évekig hatszor kellett költöznie. Végleges épület számára csak 1940-ben építettek. A kezdeti időszakban a központi és a fővárosi hivatal kapcsolatát egyfajta versengés is jellemezte. A két intézmény vezető tisztviselői, Körösy József és Jekelfalussy József közötti polémia kapcsán 1892. december 18-án párbajra is sort került.

Az alapításuk utáni három évtizedben az országos és a fővárosi statisztikai hivatal hamar behozta a kezdeti lemaradást, és nemzetközi elismertségre tett szert. Munkatársaik rendszeresen részt vettek a nemzetközi statisztikai rendezvényeken, ápolták a kapcsolatot a külföldi statisztikusokkal, kiadványaikat németül és franciául is megjelentették. Thirring Gusztáv amerikai, német, francia, olasz, dán kutatókkal levelezett rendszeresen,

* A *Népszámlálások egykor és ma* c. konferencián 2011. október 5-én elhangzott előadás szerkesztett változata.

és az évek során tizenegy alkalommal tartott előadást a nemzetközi statisztikai intézet rendezvényein. Nemzetközi szinten elsősorban a belső és a nemzetközi migráció vizsgálata terén elért eredményei tették ismertté. 1904-ben egymillió főben határozta meg a külföldön élő magyarok számát, akik közül félmillió az Amerikai Egyesült Államokban élt.

A fővárosi statisztikai hivatalnál 1888-ban, Thirring munkába állásának idején mindössze hatan dolgoztak, és még az 1910-es években is tíz főnél kevesebb munkatárs állt az intézmény rendelkezésére. A vezetést kezdetben Keleti Károly jobbkeze, Kőrösy József látta el, aki több népszámlálás lebonyolításában is közreműködött. Kőrösy alapozta meg a hivatalnál a város társadalmi kérdéseit vizsgáló statisztikát, felmérték Budapest demográfiai, egészségügyi és szociális viszonyait. Ezt az irányt vitte tovább Thirring Gusztáv, akit 1894-ben a hivatal aligazgatójává neveztek ki, majd Kőrösy halála után, 1906-ban elfoglalta a fővárosi statisztikai hivatal igazgatói székét. Thirring húsz éven keresztül, 1926-ig töltötte be az igazgatói tisztséget. A hivatal vezetőjeként elsősorban Budapest lakásviszonyait, a szociális és oktatási helyzetet vizsgálta. Rámutatott arra, hogy Budapest lakosságának növekedése csak a bevándorlásnak köszönhető. 1914-ben az ő kezdeményezésére állították össze az első munkanélküliségi statisztikát Budapesten és a környező 25 településen.

Thirring Gusztáv a rohamosan fejlődő, épülő Budapest számtalan kibontakozó társadalmi problémájára hívta fel a figyelmet. A lakásviszonyok vizsgálatával kimutatta, hogy 1910-ben Budapest lakosságának 15%-a albérlő volt, a lakásállomány felét adó egyszobás lakásokban átlagosan négyen laktak, és több mint 95 000 fő hetedmagával élt egy szobában. Ezek a viszonyok természetesen kihatással voltak az egészségügyre is, a járványok terjedését lehetetlen volt megakadályozni ilyen körülmények között. Az oktatás helyzete és a szociális viszonyok vizsgálatánál megállapította, hogy Budapestnek kétszer annyi óvodára volna szüksége, mint amennyi üzemelt. Felhívta a figyelmet az illegális abortuszok és a budapesti agglomerációba dajkaságra adott csecsemők magas számára.

A népszámlálások során rendelkezésre álló, Budapestre vonatkozó adatokat társadalmi szempontból vizsgálva feldolgozta és publikálta külön kötetekben. Az országos népszámlálások mellett 1906-ban, 1925-ben és 1935-ben külön népszámlálást tartottak a fővárosban, ami lehetővé tette számára a lakásviszonyok és a társadalmi rétegződés behatóbb vizsgálatát. Thirring indította meg 1894-ben a *Budapest székesfőváros statisztikai évkönyve* című sorozatot, majd 1912-ben a *Magyar városok statisztikai évkönyvét*, amely az I. világháború miatt az első kötet után megszűnt. (Ez utóbbi sorozat 1934-ben szerényebb terjedelemben újraindult Illyefalvy I. Lajos szerkesztésében, és az új folyamban további kilenc kötet jelent meg.) 1913-ban a nemzetközi statisztikai intézet felkérésére francia nyelven kiadta az európai nagyvárosokat összehasonlító statisztikai évkönyvét, ebből azonban több kötet a világháború miatt nem jelenhetett meg.

A fővárosi statisztikai hivatalnál kifejtett tevékenysége mellett szerepet kellett vállalnia Budapest közéletének megoldásában is a Központi Liszthivatal élén, mivel azt a fővárosi statisztikai hivatal alá rendelték. Ezt a feladatot 1915 és 1924 között végezte, párhuzamosan a fővárosi statisztikai hivatal igazgatói teendői mellett. A liszthivatal végezte el az I. világháború során bevezetett jegyrendszerekhez kapcsolódó feladatokat, nem csak a liszt, hanem a zsír, cukor, rizs, bab, tej és petróleum esetén is. A hivatal 1915. február 28-án összeírta a lisztkészleteket, majd 1917. április 30-án lajstromos módszerrel országos összeírást hajtott végre a közéletlémezések átláthatósága érdekében. Ez utóbbi

keretében nem csak a lakosság alapvető demográfiai adatait vették fel, hanem az állatállomány és a mezőgazdasági területek összeírása is megtörtént. A lizsthivatal százhuszonöt lizstbizottság tevékenységét koordinálta a fővárosban. Nem csak a jegyekre jogosultak számát mérték fel, hanem ellenőrizték Budapest üzleteinek élelmiszer-forgalmát is.

Thirring Gusztáv szakmai tevékenysége

Thirring Gusztávot a korabeli viszonyok vizsgálata mellett a történeti kutatások is vonzották. Az elsők közé tartozik, akik forrásfeldolgozásokat végeztek a történeti demográfia és történeti statisztika területén. Thirring nevéhez fűződik az első magyarországi népszámlálás, a II. József által elrendelt összeírás feldolgozása. Ő maga így írt erről 74 éves korában: „E sorok írója már fiatal korától kezdve a legnagyobb mértékben érdeklődött II. József népszámlálási iránt és élete egyik céljává tűzte ki e népszámlálások eredményeinek felkutatását és feldolgozását.” A feladat több mint négy évtizedet vett igénybe életéből. A feldolgozás nehézségét mutatja, hogy a népszámlálás anyagát már II. József korában megsemmisítették a tiltakozó nemesek. A szerencsésen megmaradt másolatokat az országos és megyei levéltárakban kellett felkutatni. Thirring nem csak az 1784–1787. évi népszámlálást dolgozta fel, hanem sorban az osztrák közigazgatás által végzett összeírásokat 1804-től 1850-ig.

Tudományos tevékenységét több szervezet is elismerte. A Magyar Tudományos Akadémia 1902-ben levelező, majd 1926-ban rendes tagjává választotta. A budapesti tudományegyetem bölcsészettudományi karán 1897 és 1909 között demográfiai témában tartott előadásokat, óráira járt többek közt Móra Ferenc is. Az egyetemi oktatással Thirring csak igazgatói kinevezése után hagyott fel. 1903-ban a nemzetközi statisztikai intézet rendes, 1937-ben tiszteletbeli tagjává választotta. Elnöke volt a Magyar Statisztikai Társaságnak és alelnöke a Földrajzi Társaságnak. A Városi Szemle, valamint a Magyar Statisztikai Társaság francia nyelvű folyóiratának, a *Journal de la Société Hongroise de Statistique* szerkesztője volt. A folyóirat 75. születésnapja alkalmából tematikus számmal köszöntötte korábbi szerkesztőjét. Kovács Alajos így köszöntötte Thirring Gusztávot 75. születésnapján: „Mit mondjunk róla, mint emberről? Thirring Gusztáv maga a szelídség, a jóság, a szerénység, akinek ma talán rosszul is esik, hogy annyit emlegetik az ő jó tulajdonságait. Én is azt hiszem, mindnyájan, akik itt vagyunk, csak szeretni és tisztelni tanultuk meg a hosszú évek alatt, amikor szerencsések voltunk vele együtt munkálkodni.”

Statisztikai tevékenysége mellett Thirring szenvedélyes turista is volt. Az elsők közt volt, akik a Budai-hegyeket felfedezték és feltárták a természetjárók számára. Nagy szerepet játszott a dobogókői turistatelep létrehozásában. Alapítója és elnöke volt a Magyar Turista Szövetségnek, alapítója és díszelnöke a Magyar Turista Egyesületnek, valamint szerkesztője a *Turisták Lapjának*. Vigyázó Jánossal közösen szerkesztették (és gyakran írták) a Magyarország nevezetességeit ismertető *Részletes magyar útikalauzok* című útikönyvsorozatot, amely a köztudatban Thirring–Vigyázó kalauz néven terjedt el, és leginkább napjaink *Tájak, korok, múzeumok* sorozatához hasonlítható. Az ő tiszteletére alapították a Dr. Thirring Gusztáv-emlékérmet, amelyet kimagasló természetjáró irodalmi, ismeretterjesztő tevékenységért lehet odaítélni. Nevét örzi Dobogókő közelében az úgynevezett Thirring-szikla, illetve a 2 km hosszú Thirring-körút.

Sokat foglalkozott szívéhez közel álló szülővárosa, Sopron történetével. A történeti kutatások mellett részt vett az 1920. évi soproni népszavazás megszervezésében és lebonyolításában, ahol döntöttek arról, hogy Sopron ne Ausztriához, hanem Magyarországhoz tartozzon. 1932-ben Sopron díszpolgárává avatták.

Budapesti népesség-összeírások és népszámlálások 1875 és 1896 között

A székesfővárosi statisztikai hivatal a 19. században elsősorban népesség- és társadalomstatisztikával foglalkozott. Az állami anyakönyvezés 1895-ben történt bevezetésekor a székesfővárosi statisztikai hivatalt bízták meg a főváros népmozgalmi statisztikájának összeállításával, bár egyházi anyakönyvek alapján már 1872 óta végzett ilyen vizsgálatokat. A hivatal elsősorban az országos népszámlálások Budapestre vonatkozó adatait dolgozta fel, illetve a két népszámlálás közötti időszakban egy-egy kisebb összeírást hajtott végre. 1900-ig a székesfővárosi hivatal feladata volt az országos népszámlálások Budapestre vonatkozó adatainak a összegzése, egészen addig, míg 1910-től az egységes feldolgozás érdekében a Központi Statisztikai Hivatal végezte a teljes népszámlálási anyag feldolgozását. Az 1870. évi népszámlálás alkalmával Budapesten tesztelték a lajstromos módszert felváltó egyéni íveket használó népszámlálási eljárást, amelyet 1880-tól alkalmaztak Magyarországon a teljes országra vonatkoztatva.

Az első, kizárólag Budapestre vonatkozó népesség-összeírásra 1875-ben került sor Körösy József vezetésével. Az eszmei időpont az országos népszámlálásokhoz igazodva december 31. volt. A második összeírás 1886-ban történt, a munkálatokat ekkor is Körösy irányította. Az eszmei időpont a korábitól eltérően július 1-je volt. A változástól azt remélték, hogy így sikerül adatokat gyűjteni az idénymunkásokról, akik télre elhagyják a fővárost, az év során azonban Budapest intézményrendszerét terhelik egészségügyi és szociális szempontból. Az időpont választása ellen szólt, hogy a nyaralók az eszmei időpont során vidéken vagy külföldön tartózkodtak. A harmadik budapesti népesség-összeírást 1896. november 15-én tartották. Az összeírás szervezését és feldolgozását Thirring Gusztáv végezte. 1896-ban összeírták az óvodás- és iskoláskorú gyermekeket is, ezért kellett az eszmei időpontot az iskolai időszakra időzíteni. Az első három összeírás a lakásviszonyokra összpontosított, demográfiai szempontból szinte csak a népesség számát, illetve a lakásokban való eloszlását állapították meg. Ezért már akkor sem nevezték ezeket az adatfelvételeket népszámlálásoknak, hanem a népesség-összeírás kifejezést alkalmazták rájuk.

Az 1906. évi budapesti népszámlálás

1906-ban Thirring Gusztáv vezetésével azonban igazi népszámlálásra került sor Budapesten. Ennek során már olyan adatokat is felvettek mint a családi állapot, a felekezeti hovatartozás, az anyanyelv. Ekkor írták össze először a polgári lakosság mellett a katonaságot is, illetve ismét sor került az óvodás- és iskoláskorú gyermekek lajstromba vételére. A gyermekek összeírása miatt az eszmei időpont ismét a tanévre esett: május 12-re. A kérdőív a lakásviszonyokra vonatkozóan is több új kérdést tartalmazott, például a tulajdonos foglalkozása, a melléképületek száma, a bérlők foglalkozása, a lakbér összege. A népszámlálás szervezésében legnagyobb újdonságként az egyes lakásokban tartózkodó-

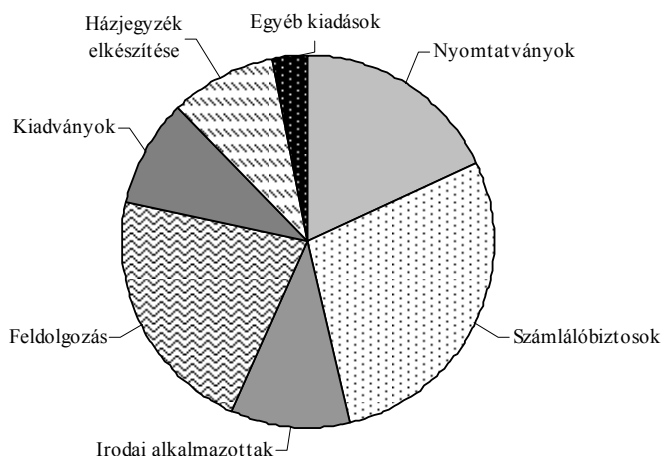
kat lakásíveken írták össze. Ennek köszönhetően sikerült a költségeket csökkenteni, mivel nem 850 ezer számlálólap és 200 ezer boríték, csupán 200 ezer lakásív kellett a népszámlálás lebonyolításához. A főváros belső területét 109 számlálókörzetre (járásra) osztották, amelyekért egy-egy ember volt a felelős. A számlálóbiztosokat a főváros közigazgatási szerveiben dolgozók közül választották, a külterületeken az erdőrendészet munkatársai végezték a népszámlálási feladatokat. A népszámlálás sikere érdekében a kérdőív mindössze 7 kérdést tartalmazott, lényegesen kevesebbet, mint az 1900. évi országos népszámlálási kérdőív 22 kérdése. Ennek eredményeképpen az 1900. évi népszámlálás 750 budapesti számlálóbiztos helyett mindössze 110 főre volt szükség az összeírás elvégzéséhez.

Bár a népszámlálás előzetes eredményeit Thirring már 1906 júniusában, a végleges demográfiai adatokat pedig júliusban elküldte a polgármester számára, a népszámlálás adatait ismertető két kötet csak 1914-ben jelent meg. A jelentős késésnek több oka is volt: a sok új típusú kérdés feldolgozási nehézségei, a fővárosi statisztikai hivatal kis létszáma, illetve az, hogy először tették közzé az adatokat nem csak kerületekre, hanem számlálókörzetekre bontva is.

A népszámlálásnak volt egy olyan célja is, hogy felderítsék az iskolakerülőket. E célból a népszámlálással párhuzamosan jegyzéket készítettek az iskolába és óvodába járó gyermekekről is. A szándék hatással volt a népszámlálási kérdőívek kialakítására is, „miután ezen (*az összeíró – L. Á.*) lapnak (...) elvből kerülnie kell minden olyan kérdőpontot, mely arra enged következtetni, hogy ez az összeírás egyúttal az iskolamulasztók kiderítését is célozza.” Ennek köszönhető, hogy a kérdőíven nem szerepel az iskola megnevezése, illetve nem térnek ki részletesen az iskolába járáshoz kapcsolódó adatokra. A két jegyzék összehasonlítását végül nem a székesfővárosi statisztikai hivatal, hanem a közoktatási osztály végezte el.

Az 1906. évi népszámlálás költségei az alábbiak szerint oszlottak meg:

Az 1906. évi népszámlálás költségeinek megoszlása

Forrás: Thirring 1914.

Az 1906. évi népszámlálás legfontosabb eredményeit Thirring két kötetben publikálta. Kimutatta, hogy a főváros lakossága egyenlőtlenül oszlik meg Buda és Pest között. A főváros népsűrűsége 4100 fő/km², Budáé 1300 fő/km², Pestté 7400 fő/km². A lakások száma 16 800, ami nagy ugrást jelent az 1870. évi 9350-hez képest. A fejlődés elsősorban a külső területeknek köszönhető. A városiasodást jelzi, hogy a négy- és ötemeletes házak száma 1880-ban 363 db, 1906-ban már 2226 db. A belső területeken található házak csatornázottsága 1880 óta 62%-ról 91%-ra emelkedett. Ezzel egy időben a házak lakottsága a belső kerületekben kétszeresére nőtt 1880 óta. Teljes Budapestre vonatkozóan 1880-ban átlagosan 33 fő lakott egy házban, 1906-ban 47 fő. A lakásokban tartózkodók nagyobb lélekszáma főleg Pestet érintette. A lakások 12%-a jogi személy birtokában volt, amit Thirring a népesség szegénységére vezet vissza. A német és osztrák városokban ez az arány rendszerint 10% környékén, de inkább alatta maradt. A budapestiek fele szobakonyhás lakásban élt, ezekben a lakásokban átlagosan 4,4 fő lakott. Hatezer fő (a népesség 4%-a) tizedmagával lakott egy lakásban. Megállapítása szerint 10 800 lakás (a lakások 7%-a) túlnépes, vagyis egy-egy szobájában négy vagy annál több ember él. Ezt a problémát javaslata szerint tízezer, könnyen hozzáférhető egyszobás lakás építésével tudná a város vezetése orvosolni. Az adatok alapján Thirring elkészítette a társadalom egyes rétegeit feldolgozó táblázatait. Ezekhez a háztartás összetételét, a lakás nagyságát, a családfő társadalmi állását, a lakbérviszonyokat vizsgálta. A lakosság társadalmi rétegződését 18 osztályra bontotta. A levont következtetést így foglalta össze: „E táblázatok beszédes tanúi népességünk életviszonyainak, melyekről – sajnos – nagyon komor, sokszor egyenesen megdöbbentő képet tárnak elénk. De éppen azért, mivel kérlelhetetlenül feltárják a nagy bérpalotákban és kis gunyhókban belül honoló nyomort, remélhetjük, hogy figyelembe fognak részesülni azok részéről, kiktől hivatásuknál fogva fővárosunk közviszonyainak javítását kell várnunk és lehet remélnünk.” A háztartások negyede engedhette meg magának, hogy cselédet tartson, és minden tizenkettedik lakás konyha nélküli volt. A homogén és heterogén háztartások aránya 64, illetve 36% volt, vagyis a lakosság harmada más társadalmi rétegből származó albérlővel élt együtt. Thirring kimutatta, hogy Óbudán 90% a szegény népesség aránya, míg a belső kerületekben csak 25%. A lakbérek 1906-ban Budapesten magasabbak voltak, mint a német városokban (Berlin, Drezda, Hamburg, Nürnberg stb.). Ez azt jelezte, hogy Budapest 1870 és 1900 közötti rohamos népességnövekedése kisebb mértékűvé vált, ami főleg az agglomeráció beépítésének köszönhető, és annak, hogy 1873 óta Budapesthez nem csatoltak egyet sem a környező települések közül. 1870-ben a katolikusok aránya 72, a reformátusoké 5, az izraelitáké 17% volt. Ezek az arányok 1906-ban a következőképpen alakultak: a katolikusok aránya 60, a reformátusoké 9, az izraelitáké 24%. Thirring kimutatta, hogy anyanyelv szerint a Budapesten tartózkodó német anyanyelvű lakosok 1880 óta jelentősen beolvadtak a magyar lakosságba: 1880-ban a németek aránya 34, a magyaroké 57%, 1906-ban a németeké 9, a magyaroké 85%.

*Az 1906. évi budapesti népszámlálás főbb eredményei
az 1870. és 1880. évi népszámlálások Budapestre vonatkozó adataival összehasonlítva*

Megnevezés	1870	1880	1906
Lakosság száma, fő	254 000 ^{a)}	487 000	792 000
Négy- és ötemeletes lakások száma, db	–	363	2 226
Katolikusok aránya a népességből, %	72	67	60
Reformátusok aránya a népességből, %	5	6	9
Izraeliták aránya a népességből, %	17	20	24
Magyar anyanyelvűek aránya a népességből, %	–	57	85
Német anyanyelvűek aránya a népességből, %	–	34	9

Forrás: Thirring 1914, A Magyar Korona országában... (1871, 1882).

a) Óbuda nélkül.

Thirring Gusztáv utóda a hivatal élén 1926 és 1943 között Illyefalvy I. Lajos volt. Az ő szervezésében a székesfővárosi statisztikai hivatal 1925. december 24-én és 1935. december 20-án tartott Budapestre vonatkozó népszámlálásokat. Az 1940-es években a korábban működő lizsthivatalhoz hasonló intézmény, az Élelmiszerjegy-központ működtetési feladatai is a székesfővárosi statisztikai hivatalra hárultak. Ennek érdekében 1940-ben összeírták a lakbérek és a lakosság élelmiszer-tartalékait. Illyefalvy után nem neveztek ki igazgatót a hivatal élére, a korábbi aligazgató, Buziássy Károly megbízottként igazgatta a hivatalt a II. világháború idején.

IRODALOM

- A Magyar Korona országában az 1870. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei a hasznos háziállatok kimutatásával együtt. Országos Magyar Kir. Statisztikai Hivatal, Pest, 1871.
- A Magyar Korona országában az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei némely hasznos házi állatok kimutatásával együtt. 1–2. kötet. Országos Magyar Kir. Statisztikai Hivatal, Budapest, 1882.
- Buziássy Károly* (1946): A fővárosi statisztikai szolgálat 75 éves fejlődése. Budapest székesfőváros statisztikai közleményei, 100.
- Dányi Dezső* (1981): Thirring Gusztáv, a társadalomstatistikus. Statisztikai Szemle, 8–9.
- Hadházi Gyula* (1981): Thirring Gusztáv, a Fővárosi Statisztikai Hivatal igazgatója. Statisztikai Szemle, 8–9.
- Klinger András* (1981): Thirring Gusztáv, a demográfus. Statisztikai Szemle, 8–9.
- Kovács Alajos* (2009): Thirring Gusztáv köszöntése 75. születésnapja alkalmából. In: Tóth József Farkas (összeáll.): Kovács Alajos (1877–1963) műveinek válogatott bibliográfiája. (Nagy magyar statisztikusok, 24.), KSH Könyvtár, Budapest
- Kovacsics József* (1981): Thirring Gusztáv életútja. Statisztikai Szemle, 8–9.
- Körösy József* (1898): Az 1896. évi november hó 15-én tartott népösszeírás eredményei. Budapest székes főváros statisztikai hivatalának közleményei, 27.
- Körösy József* (1887): Az 1886. évi július hó 1-én tartott népösszeírás eredményei. Budapest székes főváros statisztikai hivatalának közleményei, 21.
- Schneller Károly* (1941): Thirring Gusztáv, 1861–1941. Ludvig nyomda, Miskolc
- Szeredás Judit* (szerk.) (1970): A 100 éves fővárosi statisztikai szolgálat első évtizedéről. KSH Budapest Városi Igazgatósága, Budapest
- Thirring Gusztáv* (1894): Budapest székes főváros statisztikai hivatalának története, 1869–1894. Budapest
- Thirring Gusztáv* (1914): Az 1906. évi népszámlálás eredményei. Budapest székesfőváros statisztikai közleményei, 43.
- Thirring Gusztáv* (1906): Jelentés az 1906. évi népszámlálás végleges eredményeiről. Budapest
- Kulcsszavak:* Thirring Gusztáv, népszámlálás, intézménytörténet, statisztikatörténet, statisztikus, statisztikai intézmény, Budapest.

Resume

Gusztáv Thirring (1861–1941) was a significant statistician at the turn of the 19th–20th century, who had been presiding the statistical office of the capital for 20 years. He dealt with social statistics, demography and historical statistics as well. This paper describes beside his ramifying professional activity the population census of 1906, which was organized by him.